

Retningslinjer for ny udgave af Det Tredje Testamente

2011-

Martinus Institut 2021

Indhold

Forord	3
1. Skrifter udgivet i Martinus' levetid	5
2. Efterladt materiale	20
3. Symboler.....	31
Bilag 1	37
Bilag 2	47
Bilag 3	51

Forord

Martinus' forfatterskab har en knap 90 år lang udgivelseshistorie. Først som selvudgivelse, siden i regi af Martinus Institut er livsværket, *Det Tredje Testamente*, blevet publiceret og genoptrykt som en kollektiv indsats drevet af de mange medarbejdere, der altid har bidraget til at udbrede kendskabet til Martinus' kosmologi. Resultatet vidner om et stort engagement i at bevare og overlevere *Det Tredje Testamente* for eftertiden. Samtidig dokumenterer de forskellige udgaver og oplag af værkerne, hvilke ændringer der er foretaget undervejs, såvel i Martinus' levetid som efter hans bortgang i 1981. Med den ny udgave af *Det Tredje Testamente* høstes frugten af dette mangeårige arbejde i bestræbelsen på at formidle det store tekstkorpus efter Martinus' ønsker.

Genudgivelsen sker på baggrund af en række valg, hvad angår tekstgrundlag, trykfejl, omslag m.m. Nærværende retningslinjer redegør for de principper og beslutninger, der ligger til grund for den aktuelle genudgivelse af hele *Det Tredje Testamente*, som blev påbegyndt i 2011 og endnu ikke er afsluttet.

Ligesom Martinus' værker har en lang historie bag sig, er retningslinjerne også blevet til i en længere proces, hvorunder en række medarbejdere har bidraget med viden om konkrete forhold, granskning af Martinus' værker og udtalelser gennem tiderne, kortlægning af tidligere praksis og den endelige formulering af retningslinjerne. Fra 2014 begyndte arbejdet at udmønte sig i en håndfuld offentliggjorte dokumenter, der tilsammen kunne siges at være dækkende for størstedelen af det materiale, der indgår i den nye udgave. I samarbejde med Michael Kallesøe Schmidt, som er ph.d. i dansk litteratur med erfaring i genudgivelse af tekster med kompleks udgivelseshistorie, har Martinus Institut nu gennemgået samtlige retningslinjer og genformuleret dem i ét samlet dokument. Derved tydeliggøres og forenkles beskrivelsen af det omfattende udgivelsesarbejde, ligesom moderne tekstvidenskabelig terminologi er anvendt til at beskrive det tekstkritiske arbejde, som er blevet udført under forberedelsen af de mange tekster.

Principperne bag den aktuelle udgave af *Det Tredje Testamente* er fortsat de samme, men de nye retningslinjer præsenterer udgaven med den relevante fagterminologi og kvalificerer udgivelsesarbejdet videnskabeligt. Fremtidige udgivere og andre interesserede får hermed adgang til en fyldestgørende og samlet redegørelse for udgavens tilblivelse.

Michael Kallesøe Schmidt og Martinus Instituts sproggruppe, august 2021

Godkendt i rådet den 6. september 2021.

Skrifter udgivet i Martinus' levetid

1.1 Indledning

Det Tredje Testamente er en samlet betegnelse for Martinus' (1890-1981) forfatterskab, udgivet af Martinus Institut, hvis primære opgave det er at forvalte og formidle Martinus' skriftlige arv.¹ Forfatterskabet er omfangsrigt og spænder fra debuten med første bind af hovedværket *Livets Bog* i 1932 over de tre første bind i serien *Det Evige Verdensbillede* i 1963-68 til det store antal artikler, der udsendtes løbende frem til Martinus' bortgang. Hertil kommer en håndfuld posthume udgivelser, bl.a. fortsættelsen af *Det Evige Verdensbillede* (bind 4-6, udgivet 1994-2015) og udsendelsen af det ufuldendte værk *Den Intellektualiserede Kristendom* (2004).² Fællestitlen *Det Tredje Testamente* dækker alle Martinus' værker, hvoraf de fleste er udgivet flere gange både i og efter hans levetid. Den igangværende udgave påbegyndtes med publiceringen af *Livets Bog*, bind 1, i 2011 og forløber som en kontinuerlig serie af udgivelser af Martinus' bøger, artikler og foredrag. Nedenstående retningslinjer er gældende fra og med 2011-udgaven af *Livets Bog*, bind 1, og for samtlige efterfølgende og fremtidige genudgivelser af de værker, Martinus publicerede indtil sin død i 1981:

- *Livets Bog*, bind 1-7
- *Det Evige Verdensbillede*, bog 1-3
- *Logik*
- *Bisættelse*
- "Småbøger", nr. 1-28³
- Artikler i tidsskrifter

---

¹ En nærmere beskrivelse af instituttets opgaver findes i [Instituttets vedtægter](#) samt i Martinus Institut (2003 [1992]): *Samarbejdsstrukturen*.

² Overblik over og adgang til værket kan findes her: martinus.dk/da-dk/om-vaerket. Se evt. også kapitel 2 om efterladt materiale.

³ "Småbøger" er en betegnelse for de af Martinus' bogtrykte værker, der baserer sig på en eller flere artikler. Småbog nr. 28 blev udgivet posthumt i 1986, men eftersom den blot er sidste led i en lang bogserie, udgives den efter samme principper som de øvrige småbøger.

1.2 Tidligere udgaver

Martinus' værker har en relativt omfattende og kompleks udgivelsehistorie, hvilket dels skyldes de jævnlige genudgivelser på dansk, dels de talrige oversættelser til 24 andre sprog. Sammenlignet med en samtidig forfatter som Karen Blixen er situationen dog forholdsvis enkel: Hvor flere af Blixens værker blev udgivet på måder, der stred direkte imod hendes egne ønsker,⁴ er alle Martinus' danske publikationer frem til hans død i 1981 – og størsteparten af de udenlandske – udgivet på eget forlag under hans medvirken. Kort før Martinus' bortgang indgik han en kommissionsaftale med Borgens Forlag, som udsendte en lang række genudgivelser 1981-2004. Redaktionen heraf blev dog varetaget af Institutet selv, som derved bevarede kontrollen over værkernes udgivelsesform.

Til trods for de mange genudgivelser har Martinus og Martinus Institut kun i begrænset omfang foretaget ændringer i de trykte værker. Hvis man f.eks. tager udgangspunkt i de indtil videre 12 eksisterende versioner af *Livets Bog*, bind 1, der er udkommet i perioden 1932-2011, kan man konstatere, at den samme sats er blevet anvendt helt frem til 1992. Det vil sige, at selve opsætningen af brødteksten er identisk gennem de første ni versioner af værket, om end disse i kolofonerne betegnes som hørende under tre forskellige udgaver. Omslag, titelblad, indeks m.m. varierer undervejs, men teksten er kun undergået ganske få forandringer, nemlig de som var mulige at indføje inden for satsens rammer.⁵ Først da en ny sats etableres med fjerdeudgaven i 2003, bliver det muligt at gennemføre en mere fyldestgørende korrektion af sætte- og trykfejl m.m. (se pkt. 1.8 nedenfor). Tre år senere udsendes en ny udgave, som ikke er bundet af satsen fra 2003, og i sjette og seneste udgave fra 2011 etableres atter et nyt tekstbillede, nu på grundlag af en grundig gennemgang af tidligere udgaver og originalmanuskriptet.

Livets Bog, bind 1, er det af Martinus' værker, der er udgivet flest gange, men ovenstående forløb er repræsentativt for mange af de øvrige titler. På Martinus' tid var det omkostningsfuldt og tidskrævende at lave omrokeringer i en tekst, men den teknologiske udvikling har forsimplet udgivelsesarbejdet, så

---

⁴ F.eks. fik Blixen ikke lov at beslutte, hvorvidt hendes første bøger skulle udgives under pseudonymet Isak Dinesen eller ej, ligesom der blev foretaget gennemgribende forandringer af tegnsætningen og indholdet i de engelsksprogede udgaver af *Vinter-Eventyr* (jf. Poul Behrendt (2014): "Dobbeltekstsystemet. Firmaet Dinesen & Blixen i det 21. århundrede". *Kritik*, årg. 46, nr. 210, s. 23-42).

⁵ Hvis der skal foretages en rettelser uden at bryde satsen, så ordene flytter rundt på siden og forskyder det samlede tekstforløb, må det ord eller de tegn, der erstatter den fejlagtige form, være af nogenlunde samme længde som de ord/tegn, der erstattes. Sådanne rettelser er indføjede i begrænset omfang, jf. de [rettelseslister](#), som er tilgængelige på Martinus Instituts hjemmeside.

det nu er blevet enklere at rette op på diverse fejl og unøjagtigheder i de tidligere udgaver. Dette er en af de bærende ambitioner bag den nyeste genudgivelse af *Det Tredje Testamente*.

1.3 Udgavens formål

Den nye udgave af *Det Tredje Testamente* har til hensigt at tilgængeliggøre Martinus' forfatterskab i en såvel lødig som appellerende form. Teksten præsenteres med moderne retstavning, og der gøres kun i yderst begrænset omfang brug af noter. Selv om man mange steder ville kunne indføje oplysende kommentarer, er dette fravalgt, da det dels ville forstyrre læserytmen, dels ville forandre værkets udtryk på en måde, Martinus formentlig ikke ville have bifaldet. Overalt er ambitionen at realisere Martinus' ønsker for sine værker i videst muligt omfang og derved leve op til Martinus Instituts forpligtelse til at "bevare Martinus samlede værker uændret" og "publicere dem i betryggende form".⁶

1.4 Udgavetype

Selv om der ligger en række forskellige oplag og udgaver – og i nogle tilfælde også fuldstændigt bevarede manuskripter – til grund for genudgivelsen af *Det Tredje Testamente*, har Martinus Institut valgt at udsende en bredt tilgængelig læseudgave frem for at etablere en historisk-kritisk udgave med variantapparat og kommentarer.⁷ En sådan ville primært appellere til et akademisk publikum og i lavere grad stemme overens med Martinus' hensigter.

Bag læseudgaven af *Det Tredje Testamente* ligger dog et omfattende tekst-kritisk arbejde, som indbefatter: 1) kollation af tidligere oplag og udgaver og sammenligning med manuskripter, hvor det er muligt og skønnes nødvendigt; 2) etablering af variantapparat i form af rettelseslister med henvisning til de relevante versioner, hvor variantformerne findes. De trykte bøger præsenterer blot frugten af dette arbejde, mens rettelseslisterne kan tilgås digitalt.⁸

1.5 Valg af grundtekst

Under tekstetableringen anvendes en eklektisk tilgang, hvormed alle tidligere trykte udgaver samt eventuelle manuskripter tages i betragtning. Det skyldes,

---

⁶ Se [Martinus Instituts vedtægter](#).

⁷ En nærmere redegørelse for disse udgavetyper findes i Johnny Kondrup (2011): *Editionsfilologi*, s. 48ff.

⁸ Se "[Rettelseslister og retningslinjer](#)".

at ingen af de hidtidige udgaver opfattes som fyldestgørende realisationer af Martinus' intentioner, til trods for at Martinus og hans nærmeste medarbejdere i princippet har haft fuld kontrol over samtlige publikationer. Ved elektronisk sammenligning af de indscannede tidligere udgaver af Martinus' værker bliver det tydeligt, at der er foretaget mindre rettelser fra udgave til udgave. På Martinus' tid var der tradition for, at Instituttets medarbejdere ikke på egen hånd foretog rettelser, hvilket fremgår af udtalelser på rådsmøder, referater af de såkaldte 'torsdagsmøder' på Institutet samt af følgende rådsbeslutning fra 16.3.1976: "*bortset fra åbenlyse trykfejl (f.eks. invidid/individ) må der ikke ændres i værkerne uden Martinus personlige medvirken*".⁹ Som udgangspunkt autoriserede Martinus dermed selv alle rettelser, der blev foretaget i hans værker, når de blev genudgivet, hvorfor man kan forudsætte, at de senere oplag og udgaver fra hans levetid ligger tættere på hans ønsker end de tidligere.

Samtidig tilskriver Martinus dog sine manuskripter en særlig autoritet, hvilket fremgår af følgende rådsbeslutning fra 30.3.1976: "*Originalmanuskripterne er de autentiske tekster. Eventuelle fejl i bøgerne i forhold til disse originaler må rettes*".¹⁰ Hermed undergraves de trykte bøgers autoritet delvist, hvorfor en afvejning må finde sted, hver gang man støder på en variant. Det betyder, at de forskellige versioner samt et evt. manuskript må sammenholdes, før det kan afgøres, hvilken variant der med størst sandsynlighed realiserer Martinus' intention til fulde.

For valget af grundtekst har dette intentionalistiske princip som konsekvens, at en vis eklekticisme er nødvendig. Formålet med genudgivelserne er ikke at rekonstruere hverken første- eller sidsteudgaven, men derimod at etablere en tekst, der så nøje som muligt svarer til Martinus' eksakte intentioner. Derfor er den nye genudgivelse af *Det Tredje Testamente* en eklektisk udgave, som er blevet til ved kollation af samtlige eksisterende udgaver.

1.6 Udgaver og oplag

I Martinus' levetid er begreberne "udgave" og "oplag" blevet anvendt temmelig løseligt med en tendens til at betegne de fleste genoptryk som nye "udgaver". Selv når samme sats anvendes, anføres genudgivelsen ofte som en ny udgave, jf. de tre første "udgaver" af *Livets Bog*, bind 1, som alle er trykt med samme sats (se pkt. 1.2 ovenfor). Det betyder, at kolofonerne ofte angiver et højt udgavenummer, selv om forandringerne fra første til seneste udgave i realiteten kan være ganske begrænset.

---

⁹ Se notatet "[Grundlaget for Martinus Instituts genudgivelsespraksis](#)", s. 3.

¹⁰ "[Grundlaget for Martinus Instituts genudgivelsespraksis](#)", s. 4.

Siden 1981 har Martinus Institut kun anført genudgivelser som nye udgaver, når der er tale om et nyt tekstbillede (en ny sats), eller der er tilføjet noget betydeligt hertil (f.eks. hvis et værk genudgives med nyt noteapparat). I alle andre tilfælde betegnes genudgivelsen som et nyt oplag af den seneste udgave.

1.7 Ortografisk tilpasning

Bortset fra *Livets Bog*, der oprindeligt udkom mellem 1932 og 1960, følger samtlige Martinus' nyskrevne værker fra og med *Hvad er sandhed*, 1949, de retskrivningsprincipper, der blev udstukket med retskrivningsreformen i 1948, hvor der bl.a. blev indført 'å' i stedet for 'aa', og traditionen med at stave substantiver med stort begyndelsesbogstav blev afviklet. Selv om *Livets Bog* blev afsluttet efter denne markante ændring i dansk retskrivning, valgte Martinus at fortsætte arbejdet med netop dette værk efter de gamle regler af hensyn til homogeniteten på tværs af de syv bind. Som nævnt var det i Martinus' levetid besværligt og dyrt at foretage ændringer i brødteksten af et værk, når dette skulle genudgives. Med den moderne, digitale udgivelsesteknologi er det derimod blevet langt enklere at gennemføre en opdatering af retskrivningen i hele *Livets Bog*, så værkets ortografi bliver nutidig og matcher de øvrige værker, der hører under *Det Tredje Testamente*. Denne praksis blev indført i 2003 og har været anvendt siden.

Ved genudgivelsen af *Det Tredje Testamente* opdateres teksten således til ny retskrivning i de bøger, Martinus ikke selv nåede at genudgive med ny retskrivning, dvs. *Livets Bog*, *Logik* og småbog 2, 4, 6, 9 og 11. Opdateringen sker i overensstemmelse med fjerde udgave af *Retskrivningsordbogen* (2001) fra Dansk Sprognævn. Bilag 1 viser en liste over forældede stave- og bøjningsformer, der er ændret til ny retskrivning. Værkerne indeholder desuden en række specialudtryk, hvor den anvendte form har varieret. Disse udtryk standardiseres og skrives på ensartet måde (se bilag 2).

1.8 Principper for rettelser

Næsten alle Martinus' værker er som nævnt under pkt. 1.2 blevet udgivet i flere versioner. Varianterne mellem disse udgaver og oplag kan betragtes som en historisk dokumentation af praksissen for udgivelse af *Det Tredje Testamente* siden 1932. De rettelser, der er indføjet i Martinus' levetid, har en anden status end de forandringer, der senere er sket med værket. Det afspejler sig i principperne for rettelser, som tager højde for, hvornår en given rettelse er indført (se pkt. 1.8.2 nedenfor):

1.8.1 Generelle principper for rettelser

Som udgangspunkt er tekstbehandlingen konservativ, hvilket medfører, at der kun foretages nye rettelser i forhold til de tidligere bogversioner, når det skønnes, at der er tale om hidtil uopdagede fejl. Rettelserne kan overordnet inddeles i to kategorier:

■ Rettelser af sættefejl

Hvad angår de sættefejl – dvs. fejl opstået i overgangen fra manuskript til bog – der hidtil ikke er blevet korrigeret, er det i langt de fleste tilfælde muligt at konsultere det relevante manuskript eller alternativt den artikelversion, som udgør det enkelte værks første trykte version. Den tidligere tekstkilde fungerer da som hjemmel for at indføre rettelser. Det skal godtgøres, at afvigelserne skyldes sættefejl og ikke bevidste rettelser af Martinus, før teksten rettes tilbage til manuskriptets ordlyd. Hvis der er tvivl om, hvorvidt forskellen mellem manuskript/artikelversion og bogtryk skyldes en sættefejl eller en bevidst rettelse, rettes ikke tilbage til den tidligere form. Der gælder således et forsigtighedsprincip, så det sikres, at Martinus' egne korrekturer bibeholdes, mens udefrakommende fejl elimineres. Nedenfor er vist eksempler på forskelle mellem manuskript og bogtryk, hvor der må være tale om bevidste rettelser, og ordlyden i bogtrykket derfor er bevaret:

Eks. 1: Bogtryk (bevaret):

Om man er herre i et lille “verdensalt” (en mikroorganisme), eller man er herre i et stort “verdensalt” (**et mælkevejssystem**), vil således i virkeligheden ikke gøre nogen forskel i vor intellektuelle værdi, i vort forhold til Guddommen og tilværelsen.¹¹

(*Livets Bog*, bind 2, stk. 312, i samtlige trykte versioner 1939-2012)

Manuskript:

Om man er Herre i et lille “Verdensalt” (en Mikroorganisme), eller man er Herre i et stort “Verdensalt” (**det almindelige Verdensalt**), vil saaledes i Virkeligheden ikke gøre nogen Forskel i vor intellektuelle Værdi, i vort Forhold til Guddommen og Tilværelsen.

Eks. 2: Bogtryk (bevaret):

---

¹¹ Her og i det følgende gengives alle eksempler fra *Livets Bog* med opdateret retskrivning.

I enhver form for skabelse og dermed i enhver form for alt, hvad der kommer ind under begrebet “skabte ting”, det være sig kød og blod, muld og sand, hav og himmel, **bly** og dun såvel som i kærlighed og had, kan de syv grundenergiers tilstedeværelse påvises, men de er ikke tilstede i lige store mængder eller kvanta. (*Livets Bog*, bind 2, stk. 358, i samtlige trykte versioner, 1939-2012)

Manuskript:

I enhver Form for Skabelse og dermed i enhver Form for alt, hvad der kommer ind under Begrebet “skabte Ting”, det være sig Kød og Blod, Muld og Sand, Hav og Himmel, **Granit** og Dun saavel som i Kærlighed og Had, kan de syv Grundenergiers Tilstedeværelse paavises, men de er ikke tilstede i lige store Mængder eller Kvanta.

■ **Konjunkturrettelser**

Af og til optræder en fejl, som ikke rettes med hjemmel i en tidligere version, men på baggrund af konjektur, dvs. udgiverens bud på den korrekte form. Dette sker kun yderst sjældent, når både fejlen og den korrekte form er indlysende. Martinus’ kommatering rettes eksempelvis ikke, medmindre den er direkte meningsforstyrrende og åbenlyst ikke tilsigtet. Når der i øvrigt er mangler i tegnsætningen i form af anførselstegn, apostrof, bindestreg eller mellemrum, og ved småfejl såsom manglende kursiv, småord eller andre detaljer af mindre betydning, ændres ordet eller tegnet uden videre til den åbenlyst korrekte form.¹² F.eks. er stavfejl i ordet “koncistens”, som optræder i alle trykte versioner af *Hinsides dødsfrygten* (småbog 21) 1950-2004, rettet til det korrekte “konsistens” i 2015-udgaven på den baggrund, at ordet “koncistens” ikke eksisterer på dansk.

Når en konjunkturrettelse helt undtagelsesvis angår en fejl, der anses som betydningsbærende, og denne desuden er meningsforstyrrende i en grad, der nødvendiggør en rettelse, anvendes konteksten som rettesnor for indførslen af den antaget korrekte form. Her følges vel at mærke samme forsigtighedsprincip som ved sættefejl, hvilket indbefatter, at der kun foretages sådanne meningsændrende konjunkturrettelser, når der ikke er tvivl om, at der er tale om en fejl, dvs. når ordlyden er åbenlyst fejlagtig og giver en forkert mening i konteksten. I tvivlstilfælde rettes ikke. Endvidere må der

---

¹² Jf. den ovenfor citerede rådsbeslutning fra 16.3.1976, hvor der gives tilladelse til at rette trykfejl: “bortset fra åbenlyse trykfejl (f.eks. *invidid/individ*) må der ikke ændres i værkerne uden Martinus personlige medvirken”.

ikke herske tvivl om, hvad den korrekte, intenderede form er. Hvis ikke den nye ordlyd med sikkerhed kan bestemmes ud fra konteksten, rettes heller ikke. De betydningsbærende konjekturettelser forsynes med en forklarende note:

Eks.: Hvordan skal et verdensbillede, der er **kombinationen** af tåbelighed, kunne omskabe noget væsen til “Guds billede efter hans lignelse”?

(*Livets Bog*, bind 4, stykoverskrift til stk. 1396, i samtlige trykte versioner 1944-2004)

Hvordan skal et verdensbillede, der er **kulminationen**⁴ af tåbelighed, kunne omskabe noget væsen til “Guds billede efter hans lignelse”?

Note i bog:

4. Rettet fra “kombinationen” til “kulminationen”, jf. stykkets tekst.

(*Livets Bog*, bind 4, 2013, s. 301)

1.8.2 Principper for rettelser fra Martinus' levetid

Som nævnt var Martinus frem til sin bortgang i 1981 tæt involveret i arbejdet med at udgive og genudgive *Det Tredje Testamente*. Det betyder dog ikke, at alle de mindre ændringer, der skete med værkerne på Martinus' tid, ukritisk videreføres i den igangværende genudgivelse. Der er uvægerligt opstået fejl under datidens manuelle arbejdsrutiner, både hos bogtrykkeren og på Martinus Institut. Instituttets sproggruppe,¹³ som står for den nye udgave, gennemgår derfor alle rettelser fra Martinus' levetid nøje, og hvis en rettelse vurderes at være fejlagtig, tilbagerettes til ordlyden i en tidligere version, fortrinsvis den umiddelbart foregående.

Ved en forkert rettelse forstås en rettelse, der ikke skønnes at være godkendt af Martinus, f.eks. fordi den ikke følger *Retskrivningsordbogens* regler og/eller er åbenlyst forkert i konteksten.¹⁴ Ordlyden kontrolleres altid med de i øvrigt tilgængelige tekstkilder, hvorfra grundlaget for en eventuel tilbagerettelse hentes. I praksis er der tale om ganske få tilbagerettelser.

---

¹³ Gruppen består p.t. af Henrik Hedegaard, Torben Hedegaard, Trine Möller og Per Jan Neergaard.

¹⁴ På Martinus' tid blev de ændringer, der løbende blev foretaget i nye oplag og udgaver af værkerne, kun bogført sporadisk og ufuldstændigt, hvilket f.eks. fremgår af [det bevarede, interne rettelsesblad](#) til andenudgaven af *Bisættelse* i 1978.

1.9 Fejltyper

I tillæg til den ovennævnte skelnen mellem hhv. rettelser af sættefejl og konjunkturrettelser anvendes en typologi over fejltyper. Denne gælder det sproglige detailniveau og refererer til de konkrete forvanskninger af enkeltord eller andre sætningselementer, som må være sket under arbejdet med opsætningen af tekster til udgivelse. I det konkrete tekstkritiske arbejde sonderer Martinus Institut mellem følgende kategorier af fejl:

- Tegnsætningsfejl
- Assimilationer/afsmitninger
- Udfaldne eller fejlagtige tegn
- Forvekslede ord
- Haplografier/overspringelser

Nedenfor følger en række eksempler på de forskellige fejltyper:

■ Tegnsætningsfejl

Eks. 1: Sådanne væsener vil nemlig altid leve i den vildfarelse, at deres specielle opfattelse af tilværelsen, deres specielle tro og idealer er absolut “eneste saliggørende” og føler sig [...]
(*Livets Bog*, bind 1, stk. 121, i samtlige trykte versioner 1932-2006)

Sådanne væsener vil nemlig altid leve i den vildfarelse, at deres specielle opfattelse af tilværelsen, deres specielle tro og idealer er absolut “eneste saliggørende”, og føler sig [...]
(*Livets Bog*, bind 1, 2011, s. 118. Rettet i henhold til manuskript)

Eks. 2: *Et kredsløb er jo det samme som et energiområde, i hvilket to jævnbyrdige modsætninger hver især skiftevis kommer til ligelig udfoldelse. Kulmination og gensidig beherskelse af hinanden.*
(*Livets Bog*, bind 3, stk. 642, i samtlige trykte versioner 1941-1994)

Et kredsløb er jo det samme som et energiområde, i hvilket to jævnbyrdige modsætninger hver især skiftevis kommer til ligelig udfoldelse, kulmination og gensidig beherskelse af hinanden.
(*Livets Bog*, bind 3, 2012, s. 16. Rettet i henhold til manuskript)

Eks. 3: [...] sin geniale materielle viden og kunnen eller veje og målevne [...]
(“Hinsides dødsfrygten”, kap. 6, i samtlige trykte versioner 1965-2004)

[...] sin geniale materielle viden og kunnen eller veje_ og målevne [...]
(*Hinsides dødsfrygten* (småbog 21), 2015, s. 36. Rettet i henhold til *Kosmos*, 1950, nr. 7/8, s. 121)

Eks. 4: Er udviklingen ikke netop “Guds skabelse af mennesket”
(*Logik*, kap. 57, i samtlige trykte versioner 1938-2003)

Er udviklingen ikke netop “Guds skabelse af mennesket”?
(*Logik*, 2016, s. 166. Rettet i henhold til *Kosmos*, årg. 4, nr. 12, s. 178)

■ **Assimilationer/afsmitninger:**

Eks. 1: Vi ved således, *at det levende væsens evige struktur består af et navnløst “noget” eller dets evige “jeg”, dets evige skabepprincip og dets evige organismeprincip. Vi ved således, at disse tre principper danner den uadskillelige enhed [...]*
(*Livets Bog*, bind 7, stk. 2402, i samtlige trykte versioner 1960-2007)

Vi ved således, *at det levende væsens evige struktur består af et navnløst “noget” eller dets evige “jeg”, dets evige skabepprincip og dets evige organismeprincip. Vi ved **ligeledes**, at disse tre principper danner den uadskillelige enhed [...]*
(*Livets Bog*, bind 7, 2014, s. 12. Rettet i henhold til manuskript)

Eks. 2: *Bibelens ord er her gået i opfyldelse for et sådant væsen. Det er “død døden”.*
(*Livets Bog*, bind 6, stk. 2207, i samtlige trykte versioner 1952-2005)

*Bibelens ord er her gået i opfyldelse for et sådant væsen. Det er “**døet døden**”.*
(*Livets Bog*, bind 6, 2014, s. 211. Rettet i henhold til manuskript)

■ Udfaldne eller fejlagtige tegn

Eks. 1: *Men da der i denne “yderside” ikke finder vågne dagsbevidste funktioner sted, der af de nævnte væsener kan anses eller opfattes [...]*
(*Livets Bog*, bind 2, stk. 410, i samtlige trykte versioner 1939-2008)

Men da der i denne “yderside” ikke finder vågne dagsbevidste funktioner sted, der af de nævnte væsener kan sanses eller opfattes [...]
(*Livets Bog*, bind 2, 2012, s. 159. Rettet i henhold til manuskript)

Eks. 2: [...] uafhængigt af alle andre mennesker, uafhængigt at flokken, at kunne se sandheden [...]
 (“Vejen, sandheden og livet”, kap. 6, i samtlige trykte versioner 1966-2004)

[...] uafhængigt af alle andre mennesker, uafhængigt af flokken, at kunne se sandheden [...]
 (“Vejen, sandheden og livet” i *Hinsides dødsfrygten* (småbog 21), 2015, s. 99.
Rettet i henhold til *KontaktBreve*, 1963, nr. 7)

Eks. 3: De kan i dag begynde at varme sig i en ny og højere verdensatmosfære og solskin.
(*Bisættelse*, kap. 182, i samtlige trykte versioner 1951-1989)

De kan i dag begynde at varme sig i en ny og højere verdensatmosfære og solskin.
(*Bisættelse*, 2016, s. 156. Rettet i henhold til *Kosmos*, årg. 3, nr. 8, s. 114)

■ Forvekslede ord

Eks. 1: *Her må der netop en helt anden form for videnskab til, hvis tilblivelse absolut ikke sker ved at veje og måle fysiske materialer.*
(*Livets Bog*, bind 7, stk. 2591, i samtlige trykte versioner 1960-2007)

*Her må der netop en helt anden form for videnskab til, hvis tilblivelse absolut ikke sker ved at veje og måle fysiske **materier**.*

(Livets Bog, bind 7, 2014, s. 137. Rettet i henhold til manuskript)

Eks. 2: *[...] væsenet begærer eller “elsker” det modsatte køn og føler anti-pati, skinsyge og had til sit eget køn og derved, således som vi allerede har påvist, rummer i sig skæbnen eller kimene til skabelsen af spiralkredsløbets vinter- eller mørkezone.*

(Livets Bog, bind 5, stk. 1703, i samtlige trykte versioner 1947-2003)

*[...] væsenet begærer eller “elsker” det modsatte køn og føler anti-pati, skinsyge og had til sit eget køn og derved, således som vi allerede har påvist, rummer i sig **sæden** eller kimene til skabelsen af spiralkredsløbets vinter- eller mørkezone.*

(Livets Bog, bind 5, 2013, s. 93. Rettet i henhold til manuskript)

■ Haplografier/overspringelser

Eks. 1: *Nej, individet må rette blikket ind på det mælkevejssystem, der af “Guds korrespondance” er tilpasset til dets sanser eller iagttagelser.*

(Bisættelse, kap. 39, i samtlige trykte versioner 1951-1989)

Nej, individet må rette blikket ind på det mælkevejssystem, der af “Guds korrespondance” er tilpasset til dets sanser eller iagttagelsesevner.

(Bisættelse, 2016, s. 43. Rettet i henhold til Kosmos, årg. 8, nr. 2, s. 117)

Eks. 2: *Havde vi tænkt os, at vi selv var højt hævet over de medvæsener, vi til daglig kalder “dyr”, er vi blevet stærkt kompromitteret.*

(Logik, kap. 24, i samtlige trykte versioner 1938-2003)

*Havde vi tænkt os, at vi selv var højt hævet over **det dræbende princip, var højt hævet over** de medvæsener, vi til daglig kalder “dyr”, er vi blevet stærkt kompromitteret.*

(Logik, 2016, s. 79. Rettet i henhold til Kosmos, årg. 4, nr. 2, s. 22)

Eks. 3: *Livets mening er således ikke national, er ikke selvisk, men uselvisk.*

(*Bisættelse*, kap. 179, i samtlige trykte versioner 1951-1989)

*Livets mening er således ikke national, **men international**, er ikke selvisk, men uselvisk.*

(*Bisættelse*, 2016, s. 154. Rettet i henhold til *Kosmos*, årg. 3, nr. 8, s. 114)

1.10 Genoptrykte artikler i *Kosmos*

I tillæg til de bøger, der udgør grundstammen i *Det Tredje Testamente*, udsendte Martinus løbende artikler i tidsskrifterne *Kosmos* (1933à) og *Breve/Kontaktbreve*¹⁵ (1941-68). Disse kan inddeles i to kategorier: 1) artikler og artikelsier, hvoraf en del siden er optrykt i bogform (*Logik*, *Bisættelse* og småbøgerne); 2) artikler baseret på manuskripter til eller optagelser af foredrag.¹⁶ Martinus Institut genoptrykker jævnligt artikler fra kategori 2 i nye numre af *Kosmos*. Disse behandles efter samme procedure, som gælder for posthumt udgivne artikler, dvs. artikler som ikke er udgivet i Martinus' levetid, men baserer sig på efterladte manuskripter. Se nærmere under pkt. 2.5.

1.11 Omslag og anden peritekst

De versioner af Martinus' værker, der udkom i hans levetid, tog sig meget forskelligt ud, hvad angår peritekst, dvs. de dele af bøgernes udstyr, som ikke er en del af brødteksten: omslag, indbinding, kolofon, indholdsfortegnelse, paginering m.m. Martinus ønskede selv en fremtidig homogenisering af indbindingen, så alle bøgerne blev udformet som ensartede hvide bind med guldtryk, omgivet af smudsomslag med symboler.¹⁷ De igangværende bogudgivelser af *Det Tredje Testamente* benytter – med undtagelse af småbøgerne – en sådan indbinding, og de udgivne værker forsynes desuden med følgende peritekster:

- Smudsomslag (m. symbol 23 på forsiden og symbol 19 på bagsiden)
- Smudstitelblad
- Titelblad
- Kolofon (inkl. summarisk redegørelse for værkets udgivelseshistorie)
- Indholdsfortegnelse

---

¹⁵ Tidsskriftet *Breve* skiftede i 1955 navn til *Kontaktbreve*.

¹⁶ I sjældnere tilfælde baserer artiklerne sig på stenogrammer eller nedskrifter, som er foretaget under selve foredragene.

¹⁷ Jf. *Samarbejdsstrukturen*, stk.13.9, s. 99f.

- Separat paginering for det enkelte bind (hvis værket er i flere dele)
- Evt. titelsider (hvis værket er i flere dele)
- Evt. styktitler i margin
- Evt. noter
- Evt. styk- eller kapiteloversigt
- Evt. oversigt over bibelcitater i værket
- Information om Martinus, Martinus Center og Martinus Institut
- Oversigt over Martinus' værker

Med undtagelse af smudsomslag, noteapparat, styktitler i margin og oversigt over bibelcitater er alle disse elementer også repræsenteret i bøger udgivet i Martinus' levetid. De noter, der tilføjes i den nye udgave, er ganske få og forsøger aldrig at forklare eller kommentere indholdet. Derimod benyttes de udelukkende til enten at dokumentere de meget sjældne betydningsbærende konjunkturrettelser eller oplyse om den historiske betydning af et ord eller en vending, hvis denne er gået ud af brug siden værkets oprindelige udgivelse.

1.12 Dokumentation af rettelser

Både hvad angår rettelser i og efter Martinus' levetid, er der lagt vægt på udførligt at dokumentere hver eneste ændring. Enhver rettelse, der foretages, skal godkendes af Rådet (Martinus Instituts bestyrelse). Endvidere er alle rettelser, der er foretaget fra værkernes førsteudgave til den seneste, registreret og dokumenteret på rettelseslisterne, der er offentliggjort på martinus.dk,¹⁸ med undtagelse af to specifikke tilfælde:

1. Rettelser, der vedrører opdatering til ny retskrivning eller standardisering af specialudtryk (se pkt. 1.3 ovenfor). Disse noteres hhv. på bilag 1 og 2 nedenfor.
2. Annullerede rettelser fra Martinus' levetid (se pkt. 1.8.2 ovenfor) og frem til den nuværende udgave. Ved genudgivelsen fra 2011 og frem foretages en fornyet korrekturgennemgang, hvorunder teksten sammenlignes med originalmanuskriptet, alternativt den oprindelige artikelversion. Denne praksis markerer en ny standard for værkets udgivelse i forhold til tidligere, hvor der ikke er gennemført en tilsvarende systematisk og ensartet kontrol af teksterne. Før 2011 kan der derfor være indført rettelser i bøgerne, der falder uden for den nye standard. Sådanne rettelser annulleres og fremgår ikke af rettelseslisterne, men de er alle bogført og registreret internt.

---

¹⁸ Se martinus.dk/da-dk/vaerkets-udgivelse/rettelseslister-og-retningslinjer/.

1.13 Serialisering

Størstedelen af de værker, Martinus udgav i sin levetid, indgår i serier: *Livets Bog*, *Det Evige Verdensbillede* og småbøgerne. Af disse tre serier afsluttede han kun den første selv, mens medarbejdere ved Martinus Institut har fortsat udgivelsen af *Det Evige Verdensbillede*, så serien nu består af i alt seks bind.¹⁹ Som nævnt er småbog 28 også udgivet posthumt, men den indfører sig naturligt i småbøgernes lange række af genudgivne tidsskriftartikler. Nummereringen heraf er dog ikke videre logisk, da en del af småbøgerne først blev trykt som en serie af såkaldte “*Kosmos-bøger*” med anden nummerfølge, mens andre indgik i den efterfølgende bogserie *Kosmiske Lektioner*, som igen blev forsynet med egen nummerering. F.eks. blev småbog 9, *Mellem to verdens-epoker*, tidligere angivet som *Kosmos-bog 1*, og artiklerne fra småbog 23, *De levende væseners udødelighed*, var fordelt over *Kosmos-bog 2* og *4*. I de nye genudgivelser fastholdes småbøgernes nummerering imidlertid, da den har været gældende i årtier, både i og efter Martinus’ levetid.

---

¹⁹ Nærmere herom i kapitel 2.

Efterladt materiale

2.1 Indledning

I tillæg til de bøger og artikler, Martinus publicerede 1932-81, foreligger et omfattende materiale af efterladte skriftlige arbejder, symboltegninger og lydindspilninger, som ikke blev udgivet i hans levetid. Ifølge det gavebrev, Martinus formulerede i 1980, er Martinus Institut indehaver af ophavsretten til Martinus' "fremtidige litterære arbejder, udkast til nye arbejder og arbejder under forberedelse, alle excerpter, henvisninger, notater, korrespondance, bilag, kort, tegninger og øvrigt materiale, samt retten til at færdiggøre ikke afsluttede arbejder".²⁰ I det omfang Instituttet skønner, at det er i overensstemmelse med Martinus' intentioner, er der dermed mulighed for at udgive efterladte manuskripter, breve, symboler og lydindspillede foredrag, samtaler m.m. Der foretages løbende en vurdering af, hvilket materiale der skal udgives, og det sikres altid, at Instituttets forpligtelse til at "bevare Martinus samlede værker uændret" og "publicere dem i betryggende form" overholdes.²¹ Nedenstående retningslinjer gælder udgivelse og genudgivelse af efterladt materiale fra 2011 og frem:

- *Det Evige Verdensbillede*, bog 4 (2. udgave, 2019), 5 og 6
- *Grand Kursus*
- Efterladte manuskripter og lydindspilninger i tidsskriftet *Kosmos*
- Breve på martinus.dk

2.2 Opbevaring og organisering

Alt materialet befinder sig i et beskyttet arkiv på Martinus Institut med kontrolleret luftfugtighed og temperatur. Hertil gives ikke offentlig adgang, men mange af manuskripterne og lydindspilningerne er tilgængelige på Instituttets hjemmeside.

Arkivet er organiseret systematisk efter tre hierarkisk ordnede parametre:

---

²⁰ Gavebrevet er indscannet og kan ses på [Martinus Instituts hjemmeside](#).

²¹ Se [Martinus Instituts vedtægter](#).

1. Lagringsmedie (manuskriptark, planche, dias, magnetbånd, cd, harddisk m.m.)
2. Tilhørsforhold til publicerede eller planlagte værker (f.eks. befinder trykmanuskripterne til de syv bind af *Livets Bog* sig i hver deres kasse, ligesom kladden til den posthumt publicerede *Det Evige Verdensbillede 4* ligger i en kasse for sig)
3. Tilhørsforhold til genrer (f.eks. er den store samling breve nummereret og arkiveret for sig)

Undtaget herfra er en mindre mængde arbejdspapirer, som blev fundet i Martinus' lejlighed umiddelbart efter hans bortgang. Disse er organiseret efter fundsted og opbevares uden indre systematik og orden, ligesom de blev fundet.

2.3 Overblik over materialet

Materialet er i udmærket fysisk stand, med undtagelse af en mindre mængde løse lapper og kladdeark. Der er ikke udarbejdet en egentlig registrant over materialet, men Instituttet har udarbejdet en bibliografi til intern brug. Helt summarisk kan det efterladte materiale beskrives som følger:

Manuskripter til trykte værker:

Der forefindes komplette manuskripter til mange af de bøger, Martinus publicerede i sin levetid, samt kladder, renskrifter m.m. til trykte artikler og til foredrag, hvoraf nogle siden er blevet omarbejdet til artikelform. Bog-, artikel- og foredragsmanuskripterne består næsten udelukkende af maskinskrevne folioark (ca. 210 x 330 mm) med div. tilføjelser og ændringer med blæk og blyant. Langt størstedelen af disse ændringer skyldes Martinus selv, og nogle af dem er henvendt til sætteren med anvisninger af, hvilken typografi der skal anvendes i den trykte bog. Næsten alle ark er paginerede og blot beskrevet på den ene side. Manuskripterne angår følgende værker trykt 1932-81:

- *Livets Bog*, bind 1-7
- *Logik*²²
- *Bisættelse*
- *Det Evige Verdensbillede*, bog 3
- Tidsskriftartikler (evt. også trykt som småbøger)

---

²² Manuskriptet til *Logik* er ikke bevaret, men der foreligger et komplet korrekturark fra trykkeriet med Martinus' håndskrevne rettelser.

- Foredrag (hvoraf nogle er omarbejdet til artikler og trykt i tidsskrifterne *Kosmos* og *Breve/Kontaktbreve*²³)

Efterladte manuskripter:

Desuden foreligger som nævnt et stort antal kladder og renskrifter til værker, som ikke blev publiceret i Martinus' levetid. Det drejer sig om ca. 400 tekster, fordelt på manuskripter til foredrag og artikler, breve samt enkelte kladder til mere omfattende værker. Også dette materiale består fortrinsvis af maskinskrevne folioark med håndskrevne rettelser og tilføjelser, men der forefindes også et mindre antal A4-ark, hvoraf nogle er maskinskrevne, mens andre er kopier af maskinskrevne ark, og et fåtal er skrevet på PC og derefter udskrevet.

- **Symbolplancher:**

Alle bevarede originaler af de godt 100 symboltegninger er placeret i skufferne af en stor metalkommode.

- **Breve:**

Martinus' omfattende korrespondance er dokumenteret i arkivets samling af omtrent 2.700 fortrinsvis maskinskrevne breve.

- **Magnetbånd:**

Arkivet rummer omtrent 200 indspillede foredrag samt en række samtaler, som er lagret på spolebånd og kassettebånd.

- **CD'er:**

Størstedelen af de indspillede foredrag og samtaler er overført til CD'er, som er placeret i en reol i arkivet.

- **Lydfiler:**

Endelig opbevares lydindspilningerne som digitale filer på lokale harddiske og Cloud-lager i ukomprimeret format (wav).

2.4 Hvilket materiale udgives?

Materialet varierer i karakter fra hastigt nedfældede notater og skitser, der primært fungerer som dokumentation af forfatterens arbejdsproces, over optagelser af delvist improviserede foredrag til gennemarbejdede manuskripter med potentiale for udgivelse. Der foretages løbende en vurdering af, hvad der skal udgives, og under hvilken form det skal ske. Siden Martinus' bortgang

---

²³ Tidsskriftet *Breve* skiftede i 1955 navn til *Kontaktbreve*. Det udkom i perioden 1941-68.

i 1981 er der løbende blevet udsendt efterladt materiale i *Kosmos*, og denne praksis vil fortsætte, så længe der er relevante upublicerede tekster og foredrag i arkivet. Derudover har Institutet sammensat en række bogudgivelser af arkivmaterialet, og disse grupperes her i to kategorier, alt efter om de er udsendt før eller efter 2011, hvor nærværende retningslinjer træder i kraft:

Udgivelser af efterladt materiale før 2011:

- *Det Evige Verdensbillede*, bog 4, 1. udg., 1994:
Den første bogudgivelse, der baserer sig på Martinus' efterladte materiale, foreligger som et relativt gennemarbejdet, men ukomplet manuskript. Bogseriens ligefremme struktur med forklaringer af nummererede symboler fra nr. 1 og frem har betydet, at det har været relativt enkelt at komplettere manuskriptet, som dækker symbol nr. 34-38 (i naturlig forlængelse af seriens første tre bind, der udlægger symbol nr. 1-33). Ved at inddrage relevante passager fra Martinus' øvrige værker er manuskriptet udvidet, så det dækker symbol nr. 34-44, så alle skriftligt forklarede symboler nu er samlet i *Det Evige Verdensbillede*, bog 1-4.
- *Artikelsamling 1*, 2001:
En antologi af 45 genoptrykte artikler, der alle tidligere har været bragt i *Kosmos*. Fem af artiklerne blev oprindeligt publiceret posthumt 1981-83.
- *Den Intellektualiserede Kristendom*, 2004:
Bogen samler en række ufærdige manuskriptkladder fra perioden 1971-81, som efter Martinus' bortgang er blevet ordnet i fem kapitler samt indledning, prolog og efterskrift. Den længste af de kladder, der indgår i bogen, vedrører en påtænkt bog med titlen "Det Tredje Testamente", som Martinus arbejdede på 1971-79, men valgte at skrinlægge.²⁴ Nogle af kladderne foreligger i flere forskellige versioner med talrige ændringer af Martinus, mens andre bærer et skitsepræg. Desuden foreligger det såkaldte Thorellmanuskript²⁵, hvoraf forordet er anvendt. Efter en grundig gennemgang og lettere bearbejdelse af dette blandede materiale, tilføjet et par andre kladder fra Martinus' sidste leveår, har Ole Therkelsen sammensat manuskriptet.

---

²⁴ Jf. forordet til bogen.

²⁵ Martinus' medarbejder Per Thorell hjalp med at korrekturlæse manuskriptkladderne, og han endte med at omskrive kladderne til et færdigt renskrevet manuskript, som Martinus ikke ønskede anvendt.

Udgivelser af efterladt materiale efter 2011:

■ *Det Evige Verdensbillede*, bog 5-6, 2012-15:

Martinus havde planer om at publicere seks bøger i serien *Det Evige Verdensbillede*,²⁶ men nåede ikke længere end til det ufuldstændige fjerde bind. Som led i genudgivelse af *Det Tredje Testamente* har en arbejdsgruppe ved Instituttet fortsat og afsluttet bogserien, så den nu består af seks bind og dækker symbol nr. 1-100. Det er sket ved at udvælge passager fra optagelser af foredrag, hvor Martinus har vist og forklaret symbolerne, og optrykke dem i transskriberet, bearbejdet form (se pkt. 2.6 nedenfor), side om side med de relevante symboler efter samme praksis som de tidligere bøger i serien. Som tillæg er optrykt udvalgte passager fra Martinus' øvrige værker, der behandler de samme emner, som symbolerne illustrerer.

■ *Grand Kursus*, 2018:

I løbet af vinteren 1955-56 holdt Martinus en foredragsrække, som han ønskede skulle publiceres i skriftlig form.²⁷ Det nåede han dog ikke, men de 15 foredrag er alle optaget på bånd og siden transskriberet. Bogen præsenterer disse transskriptioner i bearbejdet form parallelt med de 76 symboler, som i sin tid blev fremvist under foredragene.

■ *Det Evige Verdensbillede*, bog 4, 2. udg., 2019:

Denne nye udgave af fjerde bind i serien af symbolbøger adskiller sig først og fremmest fra førsteudgaven ved en tydelig opdeling i to sektioner: først det overleverede, renskrevne manuskript fra Martinus' hånd (se pkt. 2.5 nedenfor), dernæst den del af bogen, som er blevet til senere ved udvælgelse af relevante tekster fra andre værker.

2.5 Procedure for udgivelse af efterladte manuskripter

De bogudgivelser, der baserer sig på efterladt materiale, udstyres med samme omslag og layout som genudgivelserne af *Det Tredje Testamente*,²⁸ da denne fællestitel dækker samtlige Martinus' "bøger, skrifter, symboler og blade tilsammen".²⁹ Posthumt publicerede enkeltartikler udsendes i *Kosmos*, tilføjet

---

²⁶ Jf. [Martinus' foredrag 24.3.1971](#), hvor udgivelsesplanen omtales.

²⁷ Martinus omtaler planen om udgivelsen i et [brev til sin islandske oversætter](#), dateret 1.10.1955, og i et lille indlæg i *Kontaktbreve*, 1955, nr. 19, s. 9.

²⁸ Se pkt. 1.10.

²⁹ Jf. Martinus' egen udtalelse i et brev dateret 11.11.1975 og referatet af rådsmødet 5.8.1975. Begge citeres i Martinus Institut (2003 [1992]): *Samarbejdsstrukturen*, s. 90.

en note med tekstoplysninger. Selve tekstarbejdet med de efterladte manuskripter forløber efter følgende procedure:

■ Valg af grundtekst

Oftest er der kun én mulig grundtekst at forholde sig til, da der som regel kun er bevaret ét manuskript til hvert værk. For nogle af foredragenes vedkommende er situationen dog mere kompleks: Martinus benyttede sig i høj grad af improvisation under sine foredrag, hvorfor der ofte ikke foreligger et egentligt manuskript, men blot en disposition. Til gengæld udfærdigede en lille gruppe af hans medarbejdere stenogrammer under en del af foredragene. Disse er siden oversat til alfabetisk skrift, og kan da benyttes som grundtekst. Når der er bevaret flere varierende alfabetiserede stenogrammer af samme foredrag, dannes grundteksten eklektisk ved en kollation af versionerne, hvorunder de mest kohærente varianter foretrækkes. Det gælder også de større manuskripter, hvortil der kan findes flere kladdeversioner af samme afsnit eller kapitler.

■ Afskrift af grundtekst

Grundteksten afskrives ordret, omend gammel retskrivning ændres til ny og åbenlyse slåfejl korrigeres. Mange af manuskripterne rummer interne varianter - overstregninger, tilføjelser etc. - og når disse antages at skyldes Martinus selv, medtages de som en del af grundteksten, dvs. rettelserne indføjes stiltiende. Hvis et ord, Martinus har overstreget i manuskriptet, vel at mærke efterlader en lakune i sætningen, bevares ordet i kantet parentes. Under renskriften skønnes det da, om det pågældende ord skal medtages.

■ Renskrift af afskrift

Martinus har ikke klargjort manuskripterne til udgivelse, hvorfor de ofte har kladdepræg med ufuldstændige sætninger, stavfejl m.m. Den afskrevne tekst skal derfor renskrives, så den egner sig til offentliggørelse. Tidligere har nogle få af Martinus' betroede medarbejdere stået for at renskrive og bearbejde en række af foredragsmanuskripterne til udgivelse i Institutets tidsskrifter. I denne proces er der ofte gjort betydelige indgreb i teksten, som dog altid er blevet kontrolleret af Martinus før offentliggørelsen. I den nyeste, igangværende udgivelse af foredrags- og artikelmanuskripter tilstræbes en mere nænsom renskrift af grundteksten. Principperne og proceduren herfor er som følger:

- **Uændret indhold:** Betydningen og det åndsvidenskabelige indhold må ikke ændres.

- **Metasprog redigeres:** Indledende bemærkninger som “I aften skal jeg fortælle om” eller “Ved mit sidste foredrag” kan omskrives eller slettes.
- **Ortografisk tilpasning:** Ud over ændringen fra gammel retskrivning til ny, som sker under afskriften, standardiseres en række specialudtryk.³⁰ Stavefejl rettes i henhold til nyeste udgave af Retskrivningsordbogen. Komma, spørgsmålstegn, kolon, tankestreg m.v. indsættes efter behov. Der bruges traditionelt grammatisk komma. Anførelstegn kan bruges omkring bibelcitater, ved direkte tale o.l.
- **Udfyldning af lakuner:** Manglende småord (såkaldte grammatiske ord, f.eks. “og”, “for” etc.) kan indføres. Hvis der mangler et betydende ord (dvs. et leksikalsk ord, f.eks. et verbum eller et substantiv), kan ordet indsættes i en kantet parentes. I en note gøres da opmærksom på, at ordet er indsat under renskriften.
- **Eksplicitering:** Teksten kan gøres mere klar eller entydig ved at udskifte pronominer med det led, de henviser til. Eksempelvis kan “det” ændres til “mennesket”, når det tydeligt fremgår af teksten, at “mennesket” er underforstået.
- **Grammatisk ensretning:** Grammatiske inkonsekvenser kan udbedres. F.eks. ved at ændre ental til flertal (eller omvendt), ubestemt form til bestemt form (eller omvendt) eller nutid til datid (eller omvendt). Desuden kan eventuelle fejl i ordstillingen korrigeres.
- **Øvrige ændringer:** Der kan ske andre mindre tilpasninger i teksten ved diverse skrivefejl i manuskriptet.³¹
- **Inddeling i afsnit, tilføjelse af stykoverskrifter og titel:** Teksten inddeles i relevante afsnit efter tekstens emner. Ved emneskift forsynes afsnittene med en passende overskrift med et ordvalg fra teksten i det pågældende afsnit, ligesom Martinus og hans medarbejdere gjorde, når hans artikler blev publiceret i Instituttets tidsskrifter. Hvis manuskriptet ikke har en titel, tilføjes en dækkende titel med ordvalg fra teksten.
- **Godkendelse:** Både afskrift og renskrift skal kontrolleres af mindst to personer, hvoraf ingen må være den medarbejder, der har etableret teksterne. Endelig skal renskriften godkendes af Rådet (Martinus Instituts bestyrelse).

---

³⁰ For en komplet liste over standardiserede specialudtryk, se bilag 2.

³¹ Udtrykket “skrivefejl” sigter her til de ubevidste fejl, der kan opstå under skriveprocessen, jf. Johnny Kondrup (2011): *Editionsfilologi*, s. 159. Det drejer sig om fejl af samme typer, som fremgår af pkt. 1.9.

2.6 Procedure for transskription og udgivelse af lydindspilninger

At udgive lydindspilninger som tekster er en særligt kompleks og omfattende opgave, da det indebærer, at indholdet af et lydmedie må transformeres til skrift. Martinus så gerne, at hans indspillede foredrag og andre relevante lydoptagelser blev publiceret i form af bøger og tidsskriftartikler, men det var ham magtpåliggende, at de transskriberede foredrag blev bearbejdet før offentliggørelsen, hvilket han flere gange gav eksplicit udtryk for: “Et foredrag er ikke egnet til at skrive direkte af. Det skal bearbejdes”.³² Nedskrivningen og bearbejdelsen forløber efter følgende procedure:

■ Transskription

Foredraget nedskrives eksakt, som Martinus har formuleret sig. Betoninger, latter, host, pauser m.m. af Martinus medtages og skrives i kantede parenteser, f.eks. “[betones stærkt af Martinus]” eller “[Martinus bliver meget bevæget]”. Bankelyd, når Martinus slår pegepinden i gulvet ved skift af lysbilleder, medtages også. Hvis Martinus overdøves af støj eller latter fra tilhørerne, angives det de pågældende steder, f.eks. “[overdøves af latter]” eller “[publikums hosten overdøver Martinus]”.

Mht. tegnsætning anvendes punktum, komma, tankestreg, semikolon m.v. efter behov. Der bruges traditionelt grammatisk komma. Kursiv kan bruges ved udsagn, der betones stærkt af Martinus. Anførselstegn kan bruges omkring bibelcitater og direkte tale m.m. Retskrivning følger nyeste, og standarder for specialudtryk følger bilag 2.

Transskriptionen skal kontrolleres og godkendes af mindst to personer, hvoraf ingen må være den samme som den, der har etableret teksten.

■ Bearbejdelse af transskription

Transskriptionen er ikke egnet til udgivelse, men må bearbejdes for at imødekomme Martinus’ ønsker for formidlingen af hans foredrag, jf. følgende udtalelse: “Et foredrag er jo ikke egnet til at skrive direkte af. Det skal jo bearbejdes [...] [Teksten] skal ikke lige være en kopi af sådan, som jeg har sagt [...] Jeg ville jo slet ikke skrive sådan, hvis jeg skulle skrive det. Det talte er noget helt andet” (referat af rådsmøde 26.3.1974).

Principperne og proceduren for bearbejdelsen er som følger:

- **Arbejdsgang:** Bearbejderen skal gennemhøre den relevante indspilning, inden transskriptionen bearbejdes.

---

³² Udtalelse på rådsmøde 26.3.1974, her citeret efter *Samarbejdsstrukturen*, s. 106.

- **Uændret indhold:** Betydningen og det åndsvidenskabelige indhold må ikke ændres.
- **Udeladelser:** Visse elementer af transskriptionen kan udelades:
  - Gentagelser, der hverken er nødvendige, forstærkende eller nuancerende
  - Ufuldstændige sætninger eller sætninger, som siden korrigeres eller annulleres
  - Småord og fyldord, som hverken er nødvendige eller betydningsbærende
  - Åbenlyse fortalelser, fejl eller misvisende ord
  - Oplysninger uden relevans for foredragets indhold, f.eks. om lokale forhold, Martinus' helbredstilstand, igangværende skrivearbejder m.m. I kraft af optagelsen og den fuldstændige transskription heraf bliver disse digressioner dog bevaret i arkivet som både tekst og lyd
  - Forklaring af symboler gengives kun, hvis symbolet samtidig gengives, eller hvis der henvises til det sted i Martinus' værker, hvor symbolet er gengivet
  - Kommentarer til andre lysbilleder gengives kun, hvis billedet samtidig gengives, eller hvis billedets indhold/udseende beskrives.
- **Tilføjelser:** Visse elementer kan tilføjes transskriptionen:
  - Præciseringer af teksten, når det er indlysende, hvad Martinus mener. Det skal dog ikke "forklares", hvad Martinus mener i en regulær kommentar eller fuldstændiggørelse af teksten. Der må gerne være uforklarede udsagn, manglende detaljer og passager, der er åbne for fortolkning
  - Ekspliciteringer af, hvilken del af et symbol Martinus refererer til, når han peger på/taler om eksempelvis "den røde ring på symbolet"
  - Kommentarer fra transskriptionen kan medtages i bearbejdelsen i kantede parenteser, f.eks. "[stor latter]", "[hosten overdøver Martinus]" etc.
  - Noter med redaktionelle kommentarer til teksten kan indføres.
- **Ændringer:** Transskriptionens ordlyd og struktur kan ændres af formidlingshensyn:
  - Generelt kan teksten bearbejdes for at gøre sproget mere flydende. Herunder kan flere korte udsagn slås sammen og ordstillingen kan ændres, når det skønnes hensigtsmæssigt. Hvis der ikke er særlig grund til andet, bevares Martinus' eget ordvalg

- Teksten kan gøres mere klar eller entydig ved at udskifte pronominer med det led, de henviser til. Eksempelvis kan “det” ændres til “mennesket”, når det tydeligt fremgår af teksten, at “mennesket” er underforstået
  - Grammatiske inkonsekvenser kan udbedres. F.eks. ved at ændre ental til flertal (eller omvendt), ubestemt form til bestemt form (eller omvendt) eller nutid til datid (eller omvendt)
  - Teksten inddeles i relevante afsnit efter tekstens emner og naturlige ophold i det talte. Ved emneskift forsynes afsnittene med en passende overskrift med et ordvalg fra teksten i afsnittet, ligesom Martinus og hans medarbejdere gjorde, når hans artikler blev publiceret i Institutets tidsskrifter
  - Bibelcitater og andre citater, som Martinus fremfører frit efter hukommelsen, korrigeres normalt ikke. De kan dog bearbejdes efter samme regler som det øvrige foredrag. Om nødvendigt kan en note henvide til det korrekte citat/ordsprog.
- **Godkendelse:** Bearbejdelsen skal kontrolleres og godkendes af mindst to personer, hvoraf ingen må være den samme, som har etableret teksten. På møder gennemgår man sammen bearbejdelsen og bliver enige om det endelige forslag til bearbejdet tekst. Endelig skal den færdige bearbejdelse godkendes af Rådet (Martinus Instituts bestyrelse).

Der forefindes desuden en række transskriptioner baseret på stenogrammer, som nævnt under pkt. 2.5 ovenfor (afsnittet “Valg af grundtekst”). Disse behandles som de øvrige efterladte manuskripter.

2.7 Procedure for udgivelse af breve

Der er bevaret et stort antal private breve til og fra Martinus, hvoraf mange er offentliggjort på Instituttets hjemmeside.³³ Her kan man både tilgå de indscannede originalbreve og en diplomatarisk tekstversion, dvs. en afskrift efter følgende principper:

- Afskriften følger originalen eksakt, inkl. slå- og stavfejl. Dog kan manglende mellemrum indsættes
- Sideskift markeres ved kantet parentes: “[side x]”. Hvis sideskiftet sker midt i et ord, placeres parentesen før eller efter ordet
- Ulæselige ord erstattes med en kantet parentes: “[ulæseligt ord]”
- Manglende ord eller orddele kan indsættes i kantet parentes

---

³³ Se den digitale [brevdatabase](#).

- Hvis brevet har et fortrykt brevhoved, overføres det trykte stednavn til afskriften på samme linje som datoangivelsen. Det drejer sig typisk om Martinus' eget brevpapir
- Hvis brevet er afsendt til eller modtaget fra udlandet, noteres landets navn. Hvis brevet er afsendt og/eller modtaget i Danmark, noteres byens navn
- Afskriften skal kontrolleres og godkendes af mindst to personer, hvoraf ingen må være den samme, som har etableret teksten.
- Hvis et brev publiceres som artikel i *Kosmos* følges samme procedure som for udgivelse af efterladte manuskripter.

Symboler

3.1 Indledning

Parallelt med sit virke som forfatter udarbejdede Martinus mere end 100 symboltegninger, som visuelt formidler det verdensbillede, der udlægges i teksterne.³⁴ I Martinus' levetid blev omtrent en tredjedel af symbolerne optrykt i bogform, mens de resterende primært blev anvendt til fremvisning ved foredrag. I perioden 2007-17 har Martinus Institut reproduceret symbol nr. 1-100 digitalt og i 2011-19 publiceret samtlige symboler i såvel bogform som på martinus.dk med ganske få undtagelser.³⁵ Digitaliseringen er en forudsætning for at kunne genudgive *Det Tredje Testamente* med tilhørende illustrationer i tilfredsstillende kvalitet, ligesom den gør det muligt at udbrede et langt større antal symboler end hidtil til offentligheden og endvidere sikrer deres bevaring for eftertiden. Nærværende retningslinjer gælder udgivelse af symboler på martinus.dk og i udgaver og oplag af følgende bøger fra 2011 og frem:

- *Det Evige Verdensbillede*, bog 1-6
- *Grand Kursus*
- *Livets Bog*, bind 1-4
- *Den ideelle føde* (småbog 5)
- *Bisættelse*
- *Logik*

3.2 Opbevaring og overlevering

Størstedelen af symbolerne er tegnet på store papirplancher, hvoraf ca. halvdelen desuden er koloreret. Til forskel fra Martinus' skriftlige værker kan disse tegninger ikke opbevares uden at væsentlige elementer af deres udtryk forandres med tiden. Mens tekster kan reproducere uden tab af deres sproglige

---

³⁴ I *Livets Bog*, bind 1, stk. 8, forklarer Martinus nærmere, hvad symbolernes formål er, og hvordan de bør opfattes.

³⁵ Se nyeste udgave af bogserien *Det Evige Verdensbillede* (seks bind, 2012-19) og martinus.dk/da-dk/onlinebibliotek/martinus-symboler/. Undtaget fra publikation er efterladte symboler, som Martinus har kendt ugyldige, eller som ikke er egnet til udgivelse i værket. Disse symboler kan dog publiceres i historisk-biografisk sammenhæng.

indhold, vil visuelle værker som symbolerne uvægerligt forandres i takt med at farven falmer eller tørrer ind, papiret gulner osv. Selv om alle originaler nu opbevares i et klimakontrolleret arkiv på Martinus Institut og generelt er i god stand, har enkelte af dem tidligere været udsat for slid, hvorfor de kan være falmet eller have mindre vandpletter mv.

Symbolerne er overleveret i følgende medier:

- Papirplancher
- Håndmalede glasplader (anvendt til de første foredrag)
- Dias (anvendt til senere foredrag)
- Bøger (dels i *Martinus Symboler*, 1954, dels i de værker, der nævnes under pkt. 3.1)³⁶

3.3 Nye, digitale formater

For at sikre den bedst mulige formidling og overlevering af symbolerne indgik Martinus Institut i 2008 et samarbejde med Det Kongelige Biblioteks bevaringsafdeling. Formålet var at affotografere symboltegningerne på papirplancher digitalt i højest mulig opløsning, hvilket skete i 2009. Generelt er papirplancherne blevet anvendt som udgangspunkt for digitaliseringen, men når det ikke har været muligt, er en af de øvrige versioner blevet benyttet. Efterfølgende er de digitale kopier blevet behandlet i programmet Photoshop (se pkt. 3.4 nedenfor). Processen har resulteret i to nye, digitale formater:

■ CMYK-filer

CMYK er et farvesystem med fire farver, der primært anvendes til tryk. Akronymet står for Cyan, Magenta, Yellow, Key Color (= sort). CMYK-filerne, der er i A2-format, betragtes nu som den autoritative version, der bruges til tryk af bøger, plakater etc.

■ RGB-filer

RGB er et farvesystem med tre farver, der primært anvendes til skærmvisning. Akronymet står for Red, Green, Blue. RGB-filerne har den vigtige funktion at præsentere symbolerne på martinus.dk og i anden digital formidling.

---

³⁶ Desuden indeholder Martinus' efterladte "Skitsebog" 10 tegninger fra 1920'erne, hvoraf blot den ene er publiceret som symbol (symbol nr. 100 i *Det Evige Verdensbillede*). De øvrige kendte Martinus ugyldige.

3.4 Digital reproduktion

Det er vigtigt at understrege, at Martinus ikke opfattede sine symboler som unikke kunstværker, hvis original er den eneste gyldige version. Tværtimod genskabte han dem i forskellige, kolorerede såvel som sort-hvide formater (se pkt. 3.2 ovenfor). Under reproduktionen af symbolerne er der derfor først og fremmest taget hensyn til videreformidlingen af symbolernes eksakte indhold (streger, farver, figurer m.m.) frem for originalens specifikke materielle kvaliteter (papirtype, akvarelmaling m.m.). F.eks. er mange af de originaltegninger, der ikke blev trykt i Martinus' levetid, ikke farvelagt, hvorimod der findes øvrige overleverede versioner – dias, glasplader m.m. – som er koloreret. Det betyder, at originalerne ikke altid er det mest egnede grundlag for restaureringen, og at man i stedet må benytte andre versioner, når man vil genskabe symbolets intenderede udtryk. Ligesom ved udgivelsen af Martinus' tekster er tilgangen eklektisk med den gennemgående ambition at formidle symbolerne i en form, der ligger så tæt som muligt på Martinus' intentioner, som de bl.a. udtrykkes i de tilhørende symbolforklaringer. Selv om digitaliseringen er sket ved affotografering af én bestemt version af symbolet, tages alle eksisterende versioner således i betragtning i arbejdet med at etablere den version af symbolet, der ligger tættest på den oprindelige intention. Reproduktionen omfatter flere procedurer:

- Etablering af standarder for “grundenergifarverne” (se pkt. 3.5 nedenfor).
- Restaurering af de affotograferede symboler ved at fjerne mindre vandpletter samt rense og genskabe falmende farver, så de får deres oprindelige kulør og styrke. Dette gælder for alle andre farver end “grundenergifarverne”.
- Bortretouchering af originalernes passermærker og skader i papiret samt fjernelse af eventuelle fejl i farvelægningen, dvs. farve, der går ind over den streg, der markerer grænsen for det farvede felt.

Grundlaget for reproduktionen har ikke været ens for alle symbolerne, eftersom nogle er publiceret i Martinus' levetid, mens andre nu publiceres i bogform for første gang:

- **Symbol 1-33** er oprindeligt publiceret i førsteudgaven af *Det Evige Verdensbillede*, bog 1-3 (1963-68). Papiroriginalerne har været det primære udgangspunkt for reproduktionen, men førsteudgaverne af disse bøger er også blevet brugt i forbindelse med den digitale behandling, ligesom *Martinus Symboler* er blevet inddraget. I nogle tilfælde er andre symboler benyttet som sammenligningsgrundlag for farvelægning af figurer, der optræder i identisk form i forskellige symboler (f.eks. stjernerne i symbol nr. 3 og 39). Martinus' egen symbolforklaring har også gjaldt som autoritet,

som det er sket ved bestemmelsen af den blå farve i symbol nr. 25, hvis papiroriginal ikke er koloreret.

- **Symbol 34-44** er oprindeligt publiceret posthumt i førsteudgaven af *Det Evige Verdensbillede*, bog 4 (1994), hvori Bertil Ekströms kopier er optrykt.³⁷ Til digitaliseringen er taget udgangspunkt i papiroriginalerne, mens øvrige versioner er inddraget under restaureringen, når det har været nødvendigt eller relevant. Eksempelvis er symbol 36A, som er en ukoloreret version af nr. 36, restaureret ud fra samme CMYK-fil som nr. 36, men med udgangspunkt i det sort-hvide bogoptryk i *Logik*. Symbol nr. 41, der bl.a. optræder på titelbladet til *Livets Bog*, har en særlig historie og betydning, som har været bestemmende for det endelige design.
- **Symbol 45-100** blev publiceret for første gang i *Det Evige Verdensbillede*, bog 5-6 (2012-15). Også her er så vidt muligt taget udgangspunkt i papirtegningerne. I de tilfælde, hvor der ikke foreligger en papiroriginal, er diasversionerne anvendt. Endvidere er det ikke alle papiroriginalerne, som er koloreret, og da har de tilgængelige dias fungeret som rettesnor for farvelægningen.

3.5 Farvebehandling af symbol 1-100

Som del af den digitale reproduktion udgør farvebehandlingen i Photoshop et centralt element.³⁸ Også her er formålet at præsentere symbolerne i en form, der så vidt muligt lever op til Martinus' intentioner. I de overleverede papirversioner af symbolerne tager farverne sig lidt forskelligt ud, afhængigt af hvilken papirtype og akvarelmaling der er blevet anvendt i arbejdet med det enkelte symbol. Endvidere er der tale om blandingsfarver, som Martinus ikke har kunnet genskabe i identisk form, når han på ny har skullet bruge dem. Som følge heraf, samt af papirversionernes varierende stand og de økonomiske og teknologiske begrænsninger, der har været i forbindelse med tidligere trykte versioner, foreligger der langt fra altid en optimal version, der kan reproducere. Til gengæld giver de overleverede versioner af symboler og Martinus' symbolforklaringer tilsammen et solidt grundlag for reproduktionen.

I forbindelse med syv af farverne hersker der ingen tvivl om, hvordan symbolerne ideelt skal fremtræde: I Martinus' verdensbillede er hver af de syv "grundenergier" tildelt en særlig farve, som bør være identisk på tværs af alle

---

³⁷ Flere af originalerne var ikke i god nok stand til at danne grundlag for bogtryk. Man valgte derfor at lade Martinus' nære medarbejder Bertil Ekström tegne og kolorere nøjagtige kopier af en række symboler efter de anvisninger, Martinus tidligere havde givet ham.

³⁸ Arbejdet er udført af Dan Elhauge i samarbejde med Martinus Instituts symbolgruppe.

symbolerne. Disse syv farver er de naturlige farver, der fremkommer når sollys brydes gennem et prisme.³⁹ Under arbejdet med grundenergifarverne er der blevet eksperimenteret med observationer af naturligt lys, ligesom samtlige foreliggende versioner af symbolerne er blevet nærstuderet. Sekundært er der fundet støtte i en papirkopi af symbol nr. 12, som i 1963 blev koloreret af en medarbejder ved Institutet. Herpå har Martinus i 1979 anført, at den pågældende farvesammensætning skal gælde som standard for alle symbolerne. Tertiært er førsteudgaverne af *Livets Bog*, bind 1-4, og *Det Evige Verdensbillede*, bog 1-3, blevet brugt som reference. Endelig er Bertil Ekströms senere symbolkopier (se note 5 ovenfor) blevet inddraget som sammenligningsgrundlag i farvebehandlingen.

I CMYK-filerne, der nu betragtes som den autoritative version, er samtlige syv grundenergifarver tillavet ved at blande to af systemets farver, undtagen intuitionsenergiens blå, som er dannet af en enkelt farve. For de seks af grundenergifarverne har det ladet sig gøre at definere ét specifikt blandingsforhold mellem farverne, mens den syvende og violette ("moderenergien") er et særligt tilfælde, da den varierer meget, alt efter hvilken farvemæssig kontekst den optræder i. Fra 2011-15 benyttede symbolgruppen en fast standard for den violette farve, og denne ses i de nye udgaver af *Livets Bog*, bind 1-4 (2011-13), og *Det Evige Verdensbillede*, bog 5-6 (2012-15), men resultatet var ikke fuldt ud tilfredsstillende i alle tilfælde. Herefter er det besluttet at ændre praksis, så farven fleksibelt kan variere fra symbol til symbol i *Grand Kursus* (2018) og den nye udgave af *Det Evige Verdensbillede*, bog 1-4 (2019). Fremtidige optryk af *Livets Bog*, bind 1-4, og *Det Evige Verdensbillede*, bog 5-6, vil indføre samme praksis til bestemmelse af moderenergiens farve.

Til fremvisning på hjemmesiden er filerne konverteret til RGB-format (se pkt. 3.3 ovenfor). Farvebehandlingen er således mediespecifik og tilrettelagt den aktuelle præsentationsform (bogtryk, plakat, hjemmeside etc.). Selv om det kan virke paradoksalt, er de nye, behandlede versioner derfor tættere på Martinus' intentioner for farvesammensætningen end mange af de bevarede originaler, takket være den teknologiske udvikling i de seneste årtier.

3.6 Nummerering og titler

Under den samlede udgivelse af symbolerne er hele serien blevet nummereret med talrækken 1-100. Enkelte symboler er publiceret i flere versioner, hvorfor de er blevet tildelt "A-numre", dvs. 33A, 67A etc. Allerede i førsteudgaven

---

³⁹ Se *Livets Bog*, bind 1, stk. 261.

af *Livets Bog*, bind 1-4 (1932-46), og *Martinus Symboler* (1954) tildeles de optrykte symboler numre, men disse kan være modstridende – f.eks. er symbolet *Vejen mod lyset* angivet som nr. 5 i *Livets Bog* og som nr. 1 i *Martinus Symboler*. I førsteudgaven af *Det Evige Verdensbillede*, bog 1 (1963), optræder samme symbol som nr. 4. I de nye udgivelser fortsættes nummereringen fra serien *Det Evige Verdensbillede*, hvori symbol nr. 1-33 blev publiceret i bog 1-3 i Martinus' levetid, og nr. 34-44 blev udgivet posthumt i bog 4. Bog 5-6 fuldstændiggør rækken, og under udgivelsen af disse sidste bind er nummeret for det enkelte symbol blevet bestemt. Symbolerne i *Livets Bog*, bind 1-4, bevarer dog deres oprindelige nummerfølge 1-12 for ikke at bryde med værkets oprindelige enhed og udtryk, ligesom symbolerne i *Logik* og *Bisættelse* ikke er nummereret, da de aldrig har været det.

Det nummer, symbolet optræder som i *Det Evige Verdensbillede*, er samtidig dets registreringsnummer. Dette angives nu på samtlige bogtrykte symboler på en tekstlinje under selve tegningen, hvor også symbolets titel og nummer fremgår sammen med oplysning om ophavsret (“© Martinus Institut 1981”). I de fleste tilfælde er symbolnummeret identisk med registreringsnummeret, men som nævnt er der afvigelser i nogle af de trykte bøger. Registreringsnummeret er en praktisk foranstaltning, der har været anvendt siden 1992 for at kunne ordne symbolerne efter ét nummereringsprincip, uanset hvordan de optræder i de bogtrykte værker.

Titlerne på symbolerne gengives efter *Det Evige Verdensbillede*, når symbolerne trykkes som plakater og publiceres på martinus.dk. Nogle af symbolerne har varianttitler i trykte versioner, som er ældre end *Det Evige Verdensbillede*, og når disse bøger genoptrykkes, fastholdes den oprindelige titel. F.eks. har symbol nr. 7 titlen *Livsenhedsprincippet i verdensaltet* i samtlige udgaver af *Logik*, mens samme symbol er angivet som *Livsenhedsprincippet* (efter *Det Evige Verdensbillede*, bog 1) på martinus.dk. Dog er stavemåden opdateret efter moderne retskrivning, jf. kapitel 1.

Bilag 1

(bilag pr. marts 2021)

Forældede stave- og bøjningsformer

Livets Bog, Logik og småbog 2, 4, 6, 11 er fra Martinus' tid med gammel retskrivning fra før retskrivningsreformen fra 1948. Disse bøger genudgives med ny retskrivning i overensstemmelse med Retskrivningsordbogen (2001) fra Dansk Sprognævn. Det betyder, at de udgåede former erstattes af de tilsvarende nye. I bibelcitater ændres dog ikke forældede bøjningsformer (fx "ere").

Bøger, der i Martinus' tid er udgivet med ny retskrivning (Symbolbog 1-3, Bisættelse og de øvrige småbøger), gennemgås ligeledes for forældede stave- og bøjningsformer, der erstattes af de tilsvarende nye.

Nedenfor er gengivet samtlige ord, der er aktuelle i værket. Afledte former er kun vist undtagelsesvis, fx accept/acceptere, frås/fråse, Muhamed/muhamedaner.

	Gammel	Ny
<i>Generelt:</i>	navneord med stort aa	navneord med lille (se også bilag 1a) å
<i>Stavemåder:</i>	akcept/akceptere anstrængelse apothek ballie banlysning/banlyse barmhjærtig bjærg bolchevisme bråd clan cliche coutume	accept/acceptere anstrengelse apotek balje bandlysning/bandlyse barmhjærtig bjerg bolsjevisme brod klan kliche kutyme

detaillé	detalje
djungle	jungle
een/eet	én/ét
face	fase
fejg	fej
forrædder	forræder
fråds/frådse	frås/fråse
gridsk	grisk
hemning/hemme	hæmning/hæmme
herberge	herberg
hjærne	hjerne
hjärte	hjerte
hundredetusindvis	hundredtusindvis
hypothese	hypotese
hævn-/straffegærrig	hævn-/straffegerrig
høvlespån	høvlspån
ihjæl	ihjel
infection	infektion
klokkeslet	klokkeslæt
kres	kreds
krigersk	krigerisk
krystalisering	krystallisering
kunde	kunne
kærne	kerne
lillie	lilje
linie	linje
litteratur/literær	litteratur/litterær
lækkerbidsken	lækkerbisen
lådden	lodden
medaille	medalje
milieu	miljø
Muhammed/ muhammedaner	Muhamed/muhamedaner
neanderthal	neandertal
nysgærrig	nysgerrig
occupation	okkupation
patrouillere	patruljere
pavse	pause
personifisere	personificere
reflektion	refleksion

renaissance	renæssance
renome	renomme
rygte (verbum)	røgte
sacramente	sakramente
sejer	sejr
sejg	sej
sfinx	sfinks
silhouet	silhuet
sindsyg	sindssyg
skamkrog	skammekrog
skulde	skulle
smelte	smelte
smærte	smerte
snille	snilde
stræng	streng
sukces	succes
tredie	tredje
trusel	trussel
vilde	ville
villie	vilje
vædske	væske
water	vater
ærgærrig	ærgerrig

<i>Bøjningsformer:</i>	absolute	absolutte
	akute	akutte
	altere	altre
	anlægget	anlægget
	bleven*	blevet
	budet	buddet
	brudet	bruddet
	bunden*	bundet
	eremiten	eremitten
	fabriken	fabrikken
	facitet	facittet
	falden*	faldet
	falsa	falsummer
	favoriter	favoritter
	filosofen	filosoffen

forvoldet	forvoldt
helbredet	helbredt
indspunden*	indspundet
jert	jeres
kliniken	klinikken
klør	kløer
kommen*	kommet
kontrolabel	kontrollabel
krøblinge	krøblinger
ledet	leddet
er lavede	er lavet
logiken	logikken
matematiken	matematikken
mineralier	minerale
mystiken	mystikken
nåes	nås
paragrafer	paragraffer
politiken	politikken
profiten	profitten
sabbaten	sabbatten
skudet	skuddet
sprungen*	sprunget
stene (substantiv)	sten
svunden*	svundet
talede	talte
tekniken	teknikken
troer/troes	tror/tros
trukken*	trukket
tvungen*	tvunget
tøer (verbum: at tøm)	tøm
udledede	udledte
undertrykkede/ undertrykket	undertrykte/undertrykt

Forkortelser:

bl. a.	bl.a.
cm.	cm
e. l.	e.l.
f. eks.	f.eks.
F. N. / F.N.	FN
kg.	kg

m. fl.	m.fl.
m. h. t.	mht.
m. m. (= med mere)	m.m.
m. v.	m.v.
o. l.	o.l.
o. s. v. / o.s.v.	osv.
S. O. S. / S.O.S.	SOS

* Bemærk dog adjektivisk brug, der går efter participiumsøjning (Retskrivningsordbogen § 31-34), fx: en *bunden* opgave.

Bilag 1a

Stort eller lille begyndelsesbogstav: navneord

Som det fremgår af bilag 1, ændres navneord fra stort til lille begyndelsesbogstav i overensstemmelse med Retskrivningsordbogen (2001) fra Dansk Sprognævn. Undtaget herfra er egennavne, bogtitler m.m. Herunder er vist, hvordan de mest anvendte ord og begreber i værkerne behandles. Standarderne bygger på [tilsvarende ændringer, der sammen med Martinus blev indført i bogen Bisættelse](#) i 1951 og 1978.

Med lille

adams- / evavæsener
altet
antikrist
bjergprædiken
djævelen
edens have
gudemenneske, -søn
helligånden, den hellige ånd
helvede
herodeskongen
himlen
himmerige(s) (rige)
jeg(et)
jorden, solen, månen, mælkevejen
korsets tegn
kosmologi
kosmisk bevidsthed
kosmisk kemi
kosmos
kristusbevidsthed, -mission, -rige, -væsen, osv.
kundskabens træ
livets træ
loven (for tilværelse)
noget (som er) (det guddommelige noget)

paradiset(s) (have)
sandheden(s) (ånd)
satan
selv(et)
slangen
Faderen, sønneren og den hellige ånd
talsmanden, den hellige ånd
verdensbilledet
visdomsriget

Navneord efter kolon:

Med stort begyndelsesbogstav, når sætningen efter kolonet er en helsætning.
Ellers med lille.

Med stort

Betegnelser for (den højeste/almægtige) Gud:

Alfader(en)
Almagt(en)
Almægtige, den
Evide, den
Fader(en)
Forsyn(et)
Gud
Guddom(men)
Herre(n)
Højeste, den
Skaber(en)
Vorherre

Betegnelser for Jesus Kristus:

Frelseren
Kristus
Messias
Mesteren
Nazaræeren
Sønnen
Verdensgenløseren

Symbol- og bogtitler (første ord med stort):

Den ideelle føde

Grundenergiernes kombinationer

- dog skrives følgende titler fuldt ud med stort:

Den Intellektualiserede Kristendom

Det Evige Verdensbillede

Det Tredje Testamente

Grand Kursus

Livets Bog

Det Gamle Testamente

Det Ny(e) Testamente

Bibelen (ikke: Biblen)

Andet:

Vesten, Østen, Syden, Norden, Orienten osv.

Moseloven, Getsemane Have, Valhal, Helheim, Lucifer, Ahriman, Sagen
(Martinus' mission).

Bilag 1b

Stort eller lille begyndelsesbogstav: ikke-navneord

Samtidig med at navneord ændres fra stort til lille begyndelsesbogstav jf. bilag 1a, ændres også visse andre ord til lille begyndelsesbogstav, hvor brugen af stort/lille begyndelsesbogstav har varieret. Standarderne bygger på [tilsvarende ændringer, der sammen med Martinus blev indført i bogen Bisættelse](#) i 1951 og 1978.

To eksempler fra en sætning i Bisættelse:

Først når selvopholdelsesdriften ikke mere er baseret på overtrædelsen af det femte bud “**D**u skal ikke ihjelslå”, men derimod udelukkende hviler på kærlighedens livgivende princip “**V**end den højre kind til, når du bliver slået på den venstre”, da er hedenskabet “historie”, da er det “en saga blot”.

- hvor følgende er ændret i 1978:

Du skal ikke ihjelslå > du skal ikke ihjelslå

Vend den højre kind til, (...) > vend den højre kind til, (...)

Andre eksempler fra værket:

Alt er såre godt > alt er såre godt

De vises sten > de vises sten

Den, der er ren, han kaste den første sten > den, der er ren, han kaste den første sten

Den evige visdom > den evige visdom

Den jordiske menneskehed > den jordiske menneskehed

Den store fødsel > den store fødsel

Det absolut eneste fornødne > det absolut eneste fornødne

Det et menneske sår, det skal det høste > det et menneske sår, det skal det høste

Det evige liv > det evige liv

Du skal elske din næste som dig selv > du skal elske din næste som dig selv

Du skal ikke dræbe > du skal ikke dræbe

Du skal ikke stjæle > du skal ikke stjæle

Elsk din næste som dig selv > elsk din næste som dig selv

Elsker hverandre > elsker hverandre

Eneste Saliggørende > eneste saliggørende

Fri vilje > fri vilje

Helligt væsen > helligt væsen

Hellig bog > hellig bog

Hvad er sandhed > hvad er sandhed

Hævner eder ikke selv I elskelige > hævner eder ikke selv I elskelige

Kend dig selv, og du kender hele universet > kend dig selv, og du kender hele universet

Kristne lande > kristne lande

Saligt er det at give hellere end at tage > saligt er det at give hellere end at tage

Stik dit sværd i skeden > stik dit sværd i skeden

Varige fred > varige fred

det "Sete" > det "sete"

gengælde "Ondt med Ondt" > gengælde "ondt med ondt"

Han/Hans/Ham > han/hans/ham (om Gud)

Du/Dig/Din > du/dig/din (om Gud)

Bemærk efter kolon:

Med stort begyndelsesbogstav, når sætningen efter kolonnet er en helsætning.
Ellers med lille.

Bilag 2

Standarder

Værkerne indeholder en række specialudtryk, hvor den anvendte form har varieret (fx X - X. - X1 - X 1 - X.1 - X.1. - X 1. - X. 1 - X. 1. - X-1). Disse udtryk standardiseres og skrives på ensartet måde for at undgå misforståelser og gøre søgning i værket lettere (fx i e-bøger og på martinus.dk).

1. Specialudtryk

A-begær, B-begær

A-fødsel, B-fødsel

A-kraft

A-kredsløb, B-kredsløb

A-kritiker, B-kritiker, ...

A-livsenhed, B-livsenhed

A-menneske, B-menneske, ...

A-perspektiv, B-perspektiv, C-perspektiv

A-rubrik, B-rubrik, ...

A-spiral, B-spiral, C-spiral

A-stadie, B-stadie, C-stadie

A-stof, B-stof

A-viden, B-viden, C-viden

G-afsnit, H-afsnit, ...

X-analyse

X-tilværelse

X, X1, X2, X3

2. Andre standarder

diskarneret (ikke: disinkarneret)

enhed (ikke: énhed, jf. også "livsenhed")

enpolet (ikke: énpolet)

jeget/jeger/jegets (ikke: jeg'et/jeg'er/jeget's)

jordliv (ikke: jordeliv, som Retskrivningsordbogen foreskriver)

jomfru Maria (ikke: Marie)

selvet (ikke: selv'et)

skabeevne (ikke: skaberevne, som Retskrivningsordbogen foreskriver)

Brug af anførelstegn:

“jeger” (ikke: “jeg”er)

“livsenhedens” (ikke: “livsenheden”s)

“under-” og “overklassen” (ikke: “under”- og “overklassen”)

“X’erne” (ikke: “X”erne)

Genitiv:

Fx “lykkerus’s” ændres til “lykkerus” (LB3).

Punktum efter tal:

Fx “se stykke 15.” ændres til: “se stykke 15” (LB1), “se symbol nr. 8. 1. bind af L. B.” ændres til: “se symbol nr. 8, 1. bind af L. B.” (LB2). Hvis punktum bruges som opremsningskomma, ændres det til komma, fx “0. 1. 2. 3. 4. osv” ændres til: “0, 1, 2, 3, 4 osv” (LB3). Der tilføjes mellemrum mellem tallene, hvis det mangler.

Punktum efter bogstaver:

Behandles som ovenfor, fx “... bogstaverne: G. H. I. J. K. L. M. N. O. P.” ændres til: “... bogstaverne: G, H, I, J, K, L, M, N, O, P” (LB3), “Ligesom et A. ikke blot er et A., og et B. ikke blot er et B.,” ændres til: “Ligesom et A ikke blot er et A, og et B ikke blot er et B,” (LB6).

Punktum efter overskrifter:

Fx overskriften “9. kapitel.” ændres til: “9. kapitel” (LB2), overskriften “Organisk materie.” ændres til: “Organisk materie” (Bisættelse).

Komma som adskillelse af tusinder

ændres til punktum, fx 10,000 ændres til 10.000 (LB3).

Romertal ændres til arabertal:

Fx symboltitlen “De kosmiske spiralkredsløb II” ændres til “De kosmiske spiralkredsløb 2” (DEV1).

Symbolnumre:

Symbolnumre, der også indeholder bogstaver, skrives uden mellemrum. Fx “33 A” ændres til “33A” (DEV3).

Sidehenvisninger udgår.

I stedet henvises til pågældende bind, kapitel eller stykke. Fx “(Se symbol nr. 9, side 450.)” ændres til “(Se symbol nr. 9, Livets Bog, bind 2.)” (LB4).

3. Forkortelser til de af Martinus anvendte bibelcitater (ifølge Bibelselskabet)

1. Kongebog	1 Kong.
2. Kongebog	2 Kong.
1. Korintherbrev	1 Kor.
2. Krønikebog	2 Krøn.
1. Mosebog	1 Mos.
2. Mosebog	2 Mos.
3. Mosebog	3 Mos.
4. Mosebog	4 Mos.
1. Peters Brev	1 Pet.
2. Peters Brev	2 Pet.
1. Samuelsbog	1 Sam.
Apostlenes Gerninger	ApG.
Daniels Bog	Dan.
Efeserbrevet	Ef.
Esajas' Bog	Es.
Filipperbrevet	Fil.
Galaterbrevet	Gal.
Hebræerbrevet	Hebr.
Hoseas Bog	Hos.
Jeremias' Bog	Jer.
Johannes 1. Brev	1 Joh.
Johannes Åbenbaring	Åb.
Johannesevangeliet	Joh.
Lukasevangeliet	Luk.
Markusevangeliet	Mark.
Matthæusevangeliet	Matt.
Ordsprogenes Bog	Ordsp.
Romerbrevet	Rom.
Salmernes Bog	Sl.

Bibelreferencer skrives efter standarden: 1 Mos. 3,2-5
(ikke: 1. Mos. eller 3:2-5 / 3.2-5)

4. Andre bibelstandarder (ifølge Bibelselskabet)

Betlehem
Getsemane
Golgata
Goliat
Nazaret
Zebaot

uden -th-

Barabbas (ikke: Barrabas)

Kain (ikke: Kajn)

Kajfas (ikke: Kaifas)

Noahs ark (ikke: Noas)

Bilag 3

Nærværende retningslinjer afløser “Retningslinjer for udgivelse af *Det Tredje Testamente* – bøger” (2014, tilføjelser 2019), som har udgjort grundlaget for arbejdet med den ny udgave af *Det Tredje Testamente* siden 2011. Da disse tidligere retningslinjer har været offentligt tilgængelige siden 2014, og de enkelte punkter er blevet citeret i div. notater og andre sammenhænge, bringes her en oversigt over, hvordan punkterne i de gamle retningslinjer relaterer sig til punkterne i de nye retningslinjer:

Retningslinjer 2014	Retningslinjer 2021
1. Bøger omfattet af retningslinjerne	1. Indledning
2. Grundlag for genudgivelser	5. Valg af grundtekst / 8. Principper for rettelser
3. Ny retskrivning og standardisering af specialudtryk	7. Ortografisk tilpasning
4. Sættefejl m.v.	8. Principper for rettelser
5. Åbenlyse småfejl og forglemmelser	8. Principper for rettelser
6. Betydningsbærende fejl	8. Principper for rettelser
7. Forældede ord	11. Omslag og anden peritekst
8. Annullerede rettelser	8.2 Principper for rettelser / 12. Dokumentation af rettelser
9. Dokumentation	12. Dokumentation af rettelser